

Avot de-Rabbi Nathan hoofdstuk 18

[Hoofdstuk 18 geeft een opsomming van de eigenschappen van vijf leerlingen van Rabbi Jehoeda ha-Nasi (Rabbi Jehoeda, de Prins): Rabbi Tarfon, Rabbi Akiva, Rabbi El'azar ben Azarja, Rabbi Jochanan ben Noeri en Rabbi José ha-Gelili].

Rabbi Jehoeda de Prins

Vijf bijzondere Wijzen - leven met verschil

Tekst Avot de-Rabbi Nathan 34a (+ eind 33b)

En in vergelijking daarmee¹ somde Rabbi Jehoeda ha-Nasi (de Prins)², de eervolle eigenschappen op van (de volgende) Wijzen: van Rabbi Tarfon, Rabbi Akiva, Rabbi El'azar ben Azarja, Rabbi Jochanan ben Noeri en van Rabbi José de Galileeër.

Rabbi Tarfon noemde hij 'een hoop stenen'. En sommigen zeggen: (een hoop) noten.³ Wanneer iemand er een van wegneemt, dan tuimelen ze alle over elkaar heen. Zo leek ook Rabbi Tarfon. Wanneer een leerling bij hem kwam en tot hem sprak: 'onderwijs me', dan citeerde hij voor hem de Schrift, Misjna, Midrasj, Halacha en Aggada. Wanneer hij hem verliet, ging hij heen vol van zegeningen en (geestelijk) goed.

Rabbi Akiva noemde hij een volgepakte⁴ schatkamer. Waarop lijkt Rabbi Akiva? Op een arbeider die zijn mand neemt en eropuit gaat. Hij vindt tarwe en doet het erin, hij vindt gerst en doet het erin, spelt en hij doet het erin, bonen en hij doet ze erin, linzen en hij doet ze erin; wanneer hij zijn huis binnengaat, sorteert hij alles uit, de tarwe apart (leggend), de gerst apart, de spelt apart, de bonen apart en de linzen apart. Zo handelde ook Rabbi Akiva, hij sorteerte de gehele Tora tot afzonderlijke ringen (munten of compartimenten).⁵ Volgens een paralleltekst in Babylonische Talmoed Gittin 67a is de opsomming van onder meer deze vijf leerlingen toe te schrijven aan Issi ben Jehoeda. Op deze plek worden meer

¹ Dat wil zeggen: in vergelijking met de uitspraak (in Misjna Avot II,11) waarin Rabbi Jochanan ben Zakkai de eigenschappen van een aantal van zijn leerlingen opsomt; genoemd in ARN noesach 'a', cap. 14.

² Volgens een paralleltekst in Babylonische Talmoed Gittin 67a is de opsomming van onder meer deze vijf leerlingen toe te schrijven aan Issi ben Jehoeda. Op deze plek worden meer Wijzen met hun specifieke eigenschappen genoemd.

³ Zo ook in Babylonische Talmoed, Gittin 67a.

⁴ Rasji - commentaar bij Babylonische Talmoed, Gittin 67a - verklaart het begrip '*beloem*' (volgepakt) echter met: met 'afgesloten (van elkaar gescheiden) compartimenten.' Evenzo is de vertaling van ARN in (Engelse) Soncino editie.

⁵ Leesvariant. Rasji l.c. legt uit dat, zoals men geld of munten in verschillende vakken opbergt, Rabbi Akiva de gehele traditie in aparte categorieën onderverdeelt.

Wijzen met hun specifieke eigenschappen genoemd.

Uitleg:

De tekst verwijst hier terug naar ARN hoofdstuk XIV, waar is overgeleverd hoe Rabbi Jochanan ben Zakkai uit zijn vele leerlingen er vijf uitlichtte en hen elk apart prees. Van alle vijf beschreef hij een voor hen karakteristieke goede eigenschap. Precies zo noemt in dit hoofdstuk Rabbi Jehoeda ha-Nasi vijf bijzondere leerlingen die opvallen door een eigen expertise.

Rabbi Tarfon

Wie Rabbi Tarfon iets vroeg, overstelpde hij met een veelheid aan kennis op allerlei terreinen van de traditie. En niet zomaar met een veelheid aan kennis, maar vooral ook met praktisch toepasbare overleveringen waardoor de leerlingen een gavere persoonlijkheid ontwikkelden en waardoor zij met vele goede zegeningen bedeeld werden. Rabbi Tarfon behoorde tot de generatie van grote Wijzen die leerden en doceerden te Jabne, vlak na de verwoesting van de Tweede Tempel. Hij trad overigens ook op als een leidende persoonlijkheid in de school van Lydda. Rabbi Akiva was zijn compagnon in halachische discussies en evenals hij op meer terreinen van de traditie goed thuis.

Rabbi Tarfon ging in zijn onderricht methodisch gezien losjes te werk. Hij benaderde de traditie duidelijk minder systematisch dan zijn leermeester en leermaat Rabbi Akiva.

Rabbi Akiva

Rabbi Akiva nam kennis van allerlei vormen van traditie om deze vervolgens te systematiseren en in aparte categorieën in te delen. Hij en zijn 'school' hebben veel voorwerk verricht in de totstandkoming van schriftelijke verzamelwerken van de traditie. De tekst vergelijkt Akiva daarom met een soort dagloner die op zijn rondgang en zoektocht naar werk verschillende velden met uiteenlopende gewassen langsgaat. Al die gewassen verzamelt hij in zijn mand bijeen om ze later ordelijk uit te sorteren.⁶ Er is eventueel nog een meer voor de hand liggende lezing mogelijk. Daarvan nemen we kennis in het Talmoed-commentaar van Rasji. 'Waarmee kan Rabbi Akiva worden vergeleken? Met een arme die zijn mand neemt en eropuit trekt etc.'⁷ Rasji schetst het beeld van een arme sloeber die op verschillende velden zijn kostje bij elkaar scharrelt. Hij verzamelt dagelijks allerlei gewassen en vruchten die behoren tot 'het vergetene' (sjikcha) of tot de rand (pea) van de akker.⁸

De vijf genoemde gewassen stemmen waarschijnlijk overeen met de eerder (naar aanleiding van Rabbi Tarfon) vermelde vijf categorieën van traditie. Tarwe verbeeldt het vaste en meest kostbare voedsel van de Tora. De Misjna komt overeen met gerst, tweede in rang van basisvoedsel. De midrasj is te vergelijken met een nog goedkopere graansoort, met spelt of boekweit. De wat zwaardere kost van bonen verbeeldt waarschijnlijk de halacha. De wat lichtere en meer luchtige kost van de aggada stemt dan overeen met de linzen.

⁶ Zie het commentaar 'Ben Avraham' in ARN (van Rabbi Eliahoe ben Avraham van Delyatin), ed. Wilna, p. 39b

⁷ Zie commentaar Rasji op Babylonische Talmoed, Gittin 67a.

⁸ Vgl. voor *sjikcha* en *pea*: Vgl. o.a. Lev. 19:9-10 en 23:22 vv.
Zie ook de uitleg in het commentaar Ben Avraham l.c.

Rabbi Akiva sorteerde de door hem geleerde tradities tot afzonderlijke compartimenten of ringen van traditie.⁹[4] De lezing met 'ringen' roept de idee op hoe Rabbi Akiva de stof indeelt en maakt tot in elkaar hakende schakels. Sommigen herkennen in deze voorstelling een toespeling op het deductieve karakter van de leermethode van Rabbi Akiva. In zijn uitleg verdeelde hij de onderwezen stof niet alleen over verschillende categorieën van traditie, maar hij hanteerde daarbij ook vaste hermeneutische regels.¹⁰

Het boeiende van deze passage in ARN is dat de verschillende werkwijzen van de Wijzen als zelfstandige geleerden en docenten op voet van gelijkheid beoordeeld worden. In de praktijk hadden Rabbi Akiva en Rabbi Tarfon ook groot respect voor elkaar, ondanks meningsverschillen en onderscheid in methode van leren en doceren! Het directe vervolg van de opsomming van de vijf methoden onderstreept nog eens extra hoe de Wijzen verschillende vormen van leren en doceren juist stimuleerden. Zij konden goed leven met verschil.

Vervolg tekst Avot de Rabbi Nathan 34a-b

Rabbi El'azar ben Azarja noemde hij een mand met specerijen van een marskramer. En waarop leek Rabbi El'azar ben Azarja? Op een marskramer die zijn mand oppakt en de stad binnengaat. De inwoners van de stad komen (naar hem toe) en vragen hem: 'Heb je olie bij je?' 'Heb je zalf bij je?' 'Heb je balsem bij je?' En men treft dit alles bij hem aan. Zo was ook Rabbi El'azar ben Azarja, wanneer zijn leerlingen een bezoek aan hem brachten. Vroeg iemand hem naar de Schrift, dan gaf hij hem antwoord; naar Misjna, dan gaf hij hem antwoord; naar midrasj, dan gaf hij hem antwoord; naar halachot, dan gaf hij hem antwoord; naar aggadot, dan gaf hij hem antwoord. Wanneer hij (de vragensteller) hem verliet, was hij vervuld van het goede en van zegening.

Toen Rabbi Jehosjoea¹¹ oud was, kwamen zijn leerlingen bij hem op bezoek. Hij sprak tot hen: 'Mijn zonen, welke nieuwe uitleg is jullie geworden in het leerhuis?' Zijn leerlingen antwoordden hem: 'Wij zijn jouw leerlingen en wij drinken uit jouw wateren.' Hij sprak (daarop) tot hen: 'Moge de hemel dit verhoeden, er bestaat geen generatie die verweesd (beroofd) is van Wijzen.'¹²

Wiens Sjabbat was het?¹³ Zij antwoorden hem: 'Het was de Sjabbat van Rabbi El'azar ben Azarja.' Hij vroeg aan hen: 'Waarover ging de aggadische uitleg die dag?' Zij antwoordden hem: 'Over de parasja "*En hij verzamelde het volk, de mannen, de vrouwen en de kleine kinderen*" (Deut. 31:12).' Daarop vroeg hij aan hen: 'En welke uitleg gaf hij daarbij?' Zij antwoordden hem: 'Zo heeft hij het uitgelegd: de mannen, die komen om te studeren; de vrouwen, die komen om te

⁹ Zie ARN ed.Soncino, p. 103 in verwijzing naar W. Bacher, *Aggada der Tannaiten* I, p. 267: Rabbi Akiva verdeelde de traditie als het ware in, en maakte er verschillende ringen (schakels) van, tot een ketting aaneengeregen.

¹⁰ Zie de opmerkingen in ARN, ed. J. Goldin, p. 159, noot 2.

¹¹ Bedoeld is Rabbi Jehosjoea ben Chananja.

¹² Het is niet zo vreemd wanneer een leraar iets wil leren van zijn eigen leerlingen. Iedere generatie kent immers grote Wijzen van wie die leerlingen iets nieuws kunnen oppikken. Zo nieuw dat het zelfs hun leraar, hoe geleerd deze ook is, zal boeien en verrassen.!

¹³ Wiens beurt was het om de afgelopen Sjabbat een 'derosje' (prediking) te houden? Zie de nadere uitleg beneden.

luisteren; de kinderen, waarom komen zij? Om een goede beloning te kunnen geven aan hen die hen brengen.' Rabbi Jehosjoea sprak tot hen: 'Jullie hadden een goede parel in handen en jullie wilden mij deze onthouden? Indien jullie gekomen waren om alleen maar dit te horen, was dit al voldoende geweest!'

Uitleg:

Rabbi Jehoeda ha-Nasi karakteriseerde Rabbi El'azar ben Azarja als een mand vol met heerlijke oliën en zalfjes. Hij apprecieerde de ruime en veelzijdige kennis van Rabbi El'azar, met name op het gebied van aggada. Rabbi Jehoeda ha-Nasi was duidelijk gecharmeerd van de aansprekende manier waarop Rabbi El'azar zijn gehoor wist te verrassen met vindingrijke exegetische verklaringen. Altijd had Rabbi El'azar wel een aansprekende interpretatie paraat, op allerlei gebied, dus ook op het gebied van halacha. In de context van de lof van Rabbi Jehoeda voor de vijf genoemde leerlingen last de tekst van ARN hier een bijzondere herinnering in aan de boeiende lessen van Rabbi El'azar ben Azarja.

Rabbi Jehosjoea vroeg zijn leerlingen eens of zij nog een nieuwe les hadden geleerd. Opvallend is dat Rabbi Jehosjoea de leerlingen aanmoedigde om niet uitsluitend zijn eigen lessen te volgen maar ook hun licht op te steken bij andere geleerden van formaat, waarvan iedere generatie er wel een voldoende aantal kent. 'Wij zijn jouw leerlingen en wij drinken uit jouw wateren' - alsof de leerlingen willen zeggen: 'wij zijn jouw leerlingen, dus leren wij van jou als leermeester en niet anders om.' Rabbi Jehosjoea wijst deze houding af. Het Joodse leerproces van leraar en leerlingen is wederkerig van aard. De reactie van Rabbi Jehosjoea doet allicht denken aan de bekende uitspraak van Rabbi (Jehoeda ha-Nasi): 'Ik heb veel geleerd van mijn leerlingen, meer nog van mijn collega's, maar het meest nog van al mijn leerlingen.'¹⁴

De vraag van Rabbi Jehosjoea aan zijn leerlingen, wiens beurt het was om een speciale voordracht te houden in de academie (over de parasja van de week), voert de lezer terug naar een bijzondere historische situatie. Als gevolg van de arrogante en onbuigzame houding van Rabban Gamli'él II - als hoofd van de academie te Javne - ontstond een kleine maar niet onbeduidende revolutie. Rabbi Gamli'él werd tijdelijk geschorst vanwege een neerbuigende handelwijze tegenover Rabbi Jehosjoea. Hij werd tijdelijk als hoofd vervangen door de beminnelijke Rabbi El'azar ben Azarja. Nadat een proces van verzoening en bezinning had plaatsgevonden, mocht Rabban Gamli'él II zijn plek als hoofd van de academie weer innemen. Uit consideratie met Rabbi El'azar ben Azarja werd echter besloten dat deze in ieder geval één Sjabbat per maand mocht blijven preken.¹⁵ Dit verklaart de vraag van Rabbi Jehosjoea wie er op de bewuste Sjabbat een prediking had gehouden in de academie.

'Zij spreken beide woorden van de levende God'

¹⁴ Zie Babylonische Talmoed, Ta'aniet 7b en Makkot 10a.

¹⁵ Zie in dit verband Babylonische Talmoed, Berachot 27b-28a

Vervolg tekst Avot de-Rabbi Nathan 34b

Zij spraken tot hem: 'Ook gaf hij een verklaring bij (de tekst) 'De woorden van de Wijzen zijn als prikstokken, en als (stevig) ingeplante spijkers (zijn de woorden) van de meesters van bijeenkomsten' (Pred. 12:11). Zoals een prikstok de koe leidt langs de vore, zo leiden de woorden van de Tora de mens langs de paden van het leven. Mogen misschien zoals de prikstok teruggetrokken wordt ook de woorden van de Tora worden teruggetrokken?

De Schrift luidt daarom 'En als stevig ingeplante spijkers'. Zoals dingen die ingeplant (stevig vastgespijkerd) zijn niet ontworteld kunnen worden, zo kunnen ook de woorden van de Tora niet worden ontworteld. 'Meesters van bijeenkomsten' - dat zijn de Wijzen (Tora-geleerden) die bijeenkomen en in afzonderlijke groepen samen zitten, sommigen (van hen) verbieden, anderen staan toe; sommigen verklaren onrein, anderen verklaren rein; sommigen verklaren ongeschikt, anderen verklaren geschikt. Mag iemand misschien tot jou zeggen: 'Ik blijf (daarom) zitten en ga niet leren'? De Schrift luidt echter: 'Zij zijn gegeven door één Herder' (Pred. 12:11). Één God heeft ze geschapen, één leider gaf ze, de Meester van alle scheppingswerken heeft ze gesproken. Maak ook jij dan je oor tot een trechter en neem de woorden van hen op, zowel de woorden van hen die verbieden als de woorden van degenen die toestaan; zowel de woorden van degenen die onrein verklaren als degenen die onrein verklaren; zowel de woorden van degenen die ongeschikt verklaren als van degenen die geschikt verklaren.

Uitleg:

De leerlingen van Rabbi Jehosjoea ben Chananja vertellen aan hun leermeester over nog een andere verrassende uitleg van Rabbi El'azar ben Azarja. Daaruit blijkt zowel het flexibele en bescheiden karakter van hem alsook zijn vermogen om de essentie van het rabbijnse traditieproces treffend te schetsen.

De rabbijnse traditie kent - zo men dit zo zeggen mag - geen absolute waarheidsaanspraken. De traditie is en blijft het product van een open en nimmer afgesloten leerproces. In de mondelinge uitleg van de Tora blijft alles in principe ter discussie staan. Zo de Wijzen algemeen bindende beslissingen nemen op het gebied van halachische regels, doen zij dit slechts uit praktische overwegingen. Ze doen het, teneinde een chaos aan gedragsregels binnen de gemeenschap te voorkomen. Gecodificeerde halachische regelgeving betekent evenwel niet dat minderheidsstandpunten waarvoor niet gekozen werd daarmee automatisch hebben afgedaan en dat elke waarheidsaanspraak en betekenis daaraan mag worden ontzegd. Het blijft noodzakelijk om ook van minderheidsstandpunten kennis te nemen, ervan te eren en de inhoud ervan bij toekomstige discussies opnieuw te betrekken.

'De woorden van de wijzen zijn als prikstokken', telkens prikkelen ze mensen van alle generaties hun zoektocht langs Gods wegen voort te zetten en de lijnen van Gods paden te volgen. Alles wat de Wijzen zeggen en gezegd hebben, blijft op een of andere manier relevant. De metafoor van de prikstokken in Kohèlèt wordt terecht aangevuld

met een tweede metafoor, die van de vast geslagen spijkers. De traditie is wendbaar, maar in die wendbaarheid toch vast en blijvend. Wie Tora leert kan verschillende meesters bezoeken en verschillende bijeenkomsten met uiteenlopende standpunten. Een Tora-uitleg is zelden of nooit eenduidig. De erkenning van het bestaansrecht van verschillende gezichtspunten rond eenzelfde vraag of tekst is noodzakelijk, ook op het gebied van het handelen en ondanks de (praktische) keuze van de *posekim* (beslissers - halachische autoriteiten) voor algemeen geldende leefregels.

Alle Tora-verklaringen stammen uiteindelijk van één Herder, de Eeuwige, naar Wiens beeld ieder mens geschapen is, zelfs die verklaringen die de (democratische) meerderheid heeft afgewezen. Één leider, Mosjè, heeft de bron van alle verklaringen aan Israël doorgegeven. De vele verschillende exegeses en visies komen voort uit dezelfde bron en blijven daarom deel uitmaken van de rabbijnse traditie, ook al genieten ze niet alle de voorkeur van de meerderheid bij een bepaalde beslissing.

Mogelijk maakte Rabbi El'azar hier een toespeling op de situatie rond het conflict tussen Rabbi Jehosjoea en Rabbi Gamli'él II. Rabbi El'azar toonde zich de perfecte arbiter en verzoener. Een halachisch meningsverschil mag naar zijn mening nooit leiden tot een onrespectvolle houding naar anderen toe, omdat ze een van het eigen standpunt afwijkende halachische uitleg geven.

Een zelfde souplesse en respect voor de mening van een tegenstander in de discussie herkennen we elders in de Babylonische Talmoed. Zo getuigt de traditie naar aanleiding van de felle meningsverschillen tussen geleerden uit de school van Hillel en die uit de school van Sjammai: 'Zij spreken beiden woorden van de levende God.'¹⁶ De samenstelling van tenach getuigt als zodanig al van geloof in de mogelijkheid van meerduidigheid van Gods woord. God heeft door de mond van vele profeten en geïnspireerde Wijzen gesproken, op verschillende en soms afwijkende manieren.

»In vers 11 (van Koh. 12) toont hij¹⁷ erkentelijkheid aan de stimulatie ('prikstokken') die de geschriften van de 'Wijzen' bieden en de stevige ondersteuning ('vast verankerde spijkers') die zij geven aan het leven van de mens. Met een breedte van blik die bijzonder opvallend is voor een conventionele gelovige en wat dat betreft ergens ook bevreemdend, verklaart hij dat zelfs die denkbeelden die een geloof dat niet ter discussie staat kunnen uitdagen, niettemin ontleend zijn aan een Goddelijke bron (vs. 11c).

Deze tolerantie ligt aan de basis van het proces dat leidde tot de canonisatie van de Hebreeuwse Geschriften, zodat werken met conflicterende gezichtspunten geïncorporeerd konden worden en dat ook werden binnen de canon van de heilige Schrift, zoals bijvoorbeeld Chagai versus Zecharja, Ruth versus Ezra-Nechemja, Jona versus Nachoem en Ovadja.«¹⁸

Slot tekst Avot de-Rabbi Nathan 34b

En Rabbi Jochanan ben Noeri noemde hij¹⁹ een mand vol halachot. Rabbi José de Galileeër (noemde hij) een verzamelaar van het mooiste, (een man) vrij van

¹⁶ Zie Babylonische Talmoed, Eroeien 13b.

¹⁷ D.w.z. de schrijver van het boek Kohèlèt.

¹⁸ Zie R. Gordis, *Kohèlèt - The Man and His Work - a Study of Ecclesiastes*, herdr. New York 1968, 350.

¹⁹ Dat wil zeggen: Rabbi Jehoeda ha-Nasi.

arrogantie, [want hij hield vast aan de(ze) deugd²⁰ van de Wijzen (hen opgelegd) vanaf de berg Sinai; en hij scherpte dit alle Wijzen van Israël in.]²¹

Uitleg:

Rabbi Jochanan ben Noeri

Rabbi Jochanan ben Noeri leefde in de eerste helft van de tweede eeuw. Hij verbleef in Bét Sje'arim. Hij was een grote halachische autoriteit en zijn beslissingen waren van grote invloed op de Joodse gemeenschap in Galilea. In Judea volgde men vooral de regels van Rabbi Akiva en zijn school. Rabbi Jochanan was ondanks zijn grote en gedetailleerde kennis in materieel opzicht uitzonderlijk arm.²²

Rabbi Jehosjoea de Galileeër

Rabbi Hosjoea ben Chananja prees Rabbi José de Galileeër als iemand die in staat was om - bij wijze van spreken - het aantal druppels in de oceaan te tellen. Rabbi José ha-Gelili studeerde en doceerde te Javne (en in Tiberias), als collega van onder meer Rabbi Akiva en Rabbi Tarfon. Een van de belangrijkste eigenschappen die nodig zijn om Tora te leren is bescheidenheid. Door zijn levenshouding en milde karakter heeft Rabbi José de Galileeër de deugd van verdraagzame bescheidenheid aan de Wijzen van zijn generatie metterdaad voorgeleefd.²³

In ARN ed. Wilna²⁴ voegt Rabbi Eliahoe ben Avraham een speciale uitleg van de slotwoorden over rabbi José toe. Deze verklaarder leest de slotwoorden over Rabbi José ha-Gelili als volgt: 'Want hij ontleende deze deugd (van bescheidenheid) aan de Wijzen bij de berg Sinai.' God had immers de meest bescheiden (kleinste) berg uitgekozen om Zijn Tora daar te openbaren. Hij koos geen van de grote bergen, want God haatte hun hooghartigheid. Niet alleen persoonlijk beoefende Rabbi José ha-Gelili de deugd van bescheidenheid, maar hij stimuleerde deze deugd ook bij andere Wijzen in zijn generatie. We mogen inderdaad het noemen van Sinai beschouwen als impliciete les in bescheidenheid. Deemoed vormt de belangrijkste voorwaarde voor spiritualiteit en openbaring. Mosjè werd als enige uitverkozen om Gods Tora persoonlijk in ontvangst te nemen, juist vanwege zijn ongekende bescheidenheid. Dit is de eenvoudige maar betekenisvolle les die Rabbi José ha-Gelili al zijn collega's en leerlingen voorhield!

Opnieuw ligt de nadruk op de bereidheid om van iedereen, juist ook collega's en leerlingen, te leren als onmisbare conditie voor het verwerven van kennis en wijsheid.

De wijzen - ieder zijn eigen karakter

Vervolg tekst Avot de-Rabbi Nathan 34b-35a

²⁰ Dat wil zeggen: die zelfde deugd van bescheidenheid en het onderdrukken van arrogantie.

²¹ [...] Deze woorden ontbreken in ARN ed. Wilna.

²² Vgl. Encyclopedia Judaica X, kol. 147; en zie Jeruzalemse Talmoe'd Pea VIII, h. 1.

²³ Zie i.v.m. zijn levensgeschiedenis Encyclopedia Judaica XVI, kol. 858

²⁴ ARN, editie Wilna, p. 40b, commentaar 'Ben Avraham'.

Isi ben Jehoeda gaf aan de Wijzen benamingen.²⁵

Rabbi Me'ir (noemde hij): '[Diepzinnige, Wijze en] Schrijver'.

Rabbi Jehoeda (bar Ilai): 'Een wijs man, zo hij dit wenste'.

Rabbi El'azar ben Ja'akov: 'Kav', maar zuiver'.

Rabbi José: 'Hij heeft zijn argumenten paraat'.

Rabbi Jochanan ben Noeri: 'Een mand vol halachot'.

Rabbi José ha-Gelili (de Galileeër): 'Een verzamelaar van het allermooiste, vrij van arrogantie'.

Rabbi Sjim'on ben Gamli'él: 'Een winkel vol kostbaar purper'.

Rabbi Sjim'on (bar Jochai): 'Studeert veel en vergeet weinig'.

Later ontmoette Rabbi Sjim'on Rabbi Isi (ben Jehoeda) en hij vroeg hem:

'Waarom heb je mijn woorden zo onbeduidend gemaakt in bijzijn van de

Wijzen?'²⁶ Hij antwoordde hem: 'Ik heb slechts over jou gezegd dat je veel

studeert en weinig vergeet, en wat je vergeet, bestaat slechts uit de zemelen van wat je hebt geleerd.'²⁷

Uitleg:

Rabbi Isi ben Jehoeda was een Tanna'iet uit de vijfde generatie. Hij wordt met een aantal verschillende namen in de traditie vermeld.²⁸

Rabbi Me'ir bestond als korte karakterisering van zijn persoonlijkheid bekend als Sofér - Schrijver (van Torarollen).²⁹ Daarnaast kunnen we wijzen op zijn inzet voor het verzamelen en vastleggen van halachische tradities. Rabbi Me'ir geldt als een van de grondleggers van de Misjna. Hij was in de academie (van Oejsa) officieel aangesteld als Chacham, naast Rabbi Sjim'on ben Gamli'él II (als Nasi) en Rabbi Nathan (als Av bet dien). Enkele bijnamen van Rabbi Me'ir zijn 'heilige' (dit vanwege zijn nauwgezette omgang met reinheid)³⁰ en 'heilige mond'³¹.

Rabbi Jehoeda (bar Ilai) was een Tanna'iet van de vierde generatie. Hij werd geprezen vanwege zijn 'chasidoet' en gold als wijs persoon. Isi ben Jehoeda kenmerkt hem hier als 'een wijze man, zo hij dit wenste'; dat wil zeggen wanneer hij geen haast had en er de tijd voor nam om een traditie en thema gedegen te doordenken.³²

Rabbi El'azar ben Ja'akov werd 'Kav' (kleine maat) genoemd, maar tegelijkertijd gekenschetst als zuiver. Wat hij leerde was van hoge kwaliteit en als het ware 'goed gezeefd'. Hij leverde tradities feilloos over, zonder ongerechtigheden. Op zijn naam zijn inderdaad maar weinig tradities overgeleverd. Hij stond daarbij bekend als een uiterst betrouwbaar tradent en hetgeen hij overleverde was de moeite waard. Die spaarzame keren dat hij zijn mening te kennen gaf, werd de halacha dan ook

²⁵ Als korte karakterisering van hun persoonlijkheid.

²⁶ Vgl. ook het commentaar van J. Goldin, *The Fathers According to Rabbi Nathan*, p. 195, n. 12.

²⁷ In ARN ed. Wilna is de tekst meer aangepast aan de weergave van deze traditie in de Babylonische Talmoed, Gittin 67a.

²⁸ Zie Jeruzalemse Talmoed, Bava Kama III, h. 7. Daar wordt hij José de Babyloniër genoemd, en ook als Josef ben Jehoeda aangeduid, of als Josef de Kleine; in de Babylonische Talmoed is hij onder meer geïdentificeerd met Isi bar Akavja - zie Pesachim 113b.

²⁹ Vgl. Babylonische Talmoed, Eroeivin 13a.

³⁰ Jeruzalemse Talmoed, Berachot II, 7b.

³¹ Babylonische Talmoed, Sanhedrin 23a.

³² Rasji in Babylonische, Talmoed, Gittin 67a.

overeenkomstig zijn uitspraken beslist. Of typeert Isi ben Jehoeda hier Rabbi El'azar ben Ja'akov zelf als onberispelijk (zuiver) van levenswandel? De laatste uitleg is minder waarschijnlijk, aangezien hier alle karakterisering van de Wijzen door Isi ben Jehoeda betrekking hebben op de methode van leren en traditie-overdracht en niet zozeer op de personen.³³[

Rabbi José (de priester, boven al eerder vermeld) was leerling van Rabbi Jochanan ben Zakkai. Hij stond bekend als chasied en toonde zich bedreven in merkava-mystiek.³⁴[

Rabbi Jochanan ben Noeri wordt hier opnieuw vergeleken met een 'mand vol halachot', zoals in de al eerder vermelde woorden van Rabbi Jehoeda ha-Nasi.

Ook Rabbi José de Galileeër is hier beschreven in termen die Rabbi Jehoeda ha-Nasi voor hem gebruikte. De formulering van Rabbi Jehoeda ha-Nasi is echter wat uitgebreider.

Toen Rabbi Sjim'on (bar Jochai) Rabbi Isi (ben Jehoeda) ontmoette, klaagde hij dat Isi zich in zijn ogen bagatelliserend over zijn kennis had uitgelaten, omdat hij naar zijn mening toch een klein deel van zijn kennis weer zou vergeten. Isi ben Jehoeda repliceerde, dat hij in werkelijkheid net even iets anders had gesuggereerd en dat zijn woorden zeker niet kleinerend bedoeld waren geweest. Dat nietige beetje wat Rabbi Sjim'on ooit vergat, vormde niet meer dan een paar zemelen in het brood. Hij vergat immers alleen die bestanddelen van tradities die voor het vaststellen van de halacha (en verhalende traditie) irrelevant waren en dus in feite ook vergeten mochten worden.

Terug naar index: 

Naar volgende hoofdstuk (19): 

³³ Zie ARN Soncio ed., p. 106. Vgl. Rasji in Babylonische Talmoed Gittin 67a.

³⁴ Vgl. Babylonische Talmoed, Chagiga 14a.